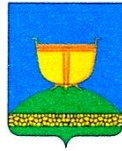

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БИЕКТАУ
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
АЙБАШ АВЫЛ
ЖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ**

422726, Татарстан Республикасы, Биектау районы,
Айбаш авылы, Үзәк ур., 1А

**СОВЕТ АЙБАШСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
ВЫСОКОГОРСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН**

422726, Республика Татарстан, Высокогорский район
с. Айбаш, ул. Центральная, 1А

Тел./факс: +7(84365) 60-7-23, e-mail: Ayb.Vsg@tatar.ru

**КАРАР
03 апрель 2018 ел**

**РЕШЕНИЕ
№ 111**

“Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Айбаш авыл жирлеге муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдэләрен раслау” карары проекты турында

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль законның 14 статьясындагы 19 п., «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, Россия Федерациясе Төзелеш һәм торак-коммуналь хужалык министрлыгының «жирлекләр, шәһәр округлары, шәһәр эчендәге районнар территорияләрен төзекләндерү кагыйдэләрен эзерләү өчен методик рекомендацияләренә раслау турында» 2017 елның 13 апрелендәге 711-ПР номерлы боерыгы нигезендә, Айбаш авыл жирлеге муниципаль берәмлеге Уставының 19 статьясындагы 3 өлешенә 3 пунктчасына, Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Айбаш авыл жирлеге Советының 18.04.2017 ел, № 76 карары белән расланган Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Айбаш авыл жирлеге территориясендә халык тыңлаулары оештыру һәм үткәрү тәртибе турындагы нигезләмәгә таянып, Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Айбаш авыл жирлеге Советы

КАРАР ИТТЕ:

1. № 1 кушымта нигезендә " Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Айбаш авыл жирлеге муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерү кагыйдэләрен раслау турында» карар проектын кабул итәргә.

2. 2 нче кушымта нигезендә Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Айбаш авыл жирлеге гражданның Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Айбаш авыл жирлеге территориясен төзекләндерү кагыйдэләре проекты буенча фикер алышуда катнашу һәм фикер алышына торган проект буенча тәкъдимнәренә исәпкә алу тәртибен расларга.

3. 2018 елның 24 апрелендә 14.00 сәгатьтә Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районының Айбаш авыл жирлеге территориясендә төзекләндерү

кагыйдэләре проекты буенча фикер алышу мәсьәләсе буенча ачык тыңлаулар түбәндәге адрес буенча уздырырга: 422726, Татарстан Республикасы, Биектау районы, Айбаш авылы, Үзәк урам, 1а.

3.1. «Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Айбаш авыл жирлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында» Совет карарын әзерләү, кәргән искәرمәләрне һәм тәкъдимнәрне ачыктан-ачык карау, халык тыңлаулары оештыру һәм үткәрү өчен түбәндәге составта махсус комиссия төзәргә:

1. Сафиуллин Р. Р – - Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Айбаш авыл жирлеге башлыгы, комиссия рәйсе

Комиссия әгъзалары:

2. Галимова Г. Н – - комиссия секретаре

3. Сираҗиев З. Ф – - Айбаш авыл жирлеге депутаты, комиссия әгъзасы;

4. Абдуллин Р.И. – Айбаш авыл жирлеге депутаты, комиссия әгъзасы.

5. Хисамиев Ф.А. – Айбаш авыл жирлеге депутаты, комиссия әгъзасы.

3.2. Халык тыңлаулары нәтижәләрен Биектау муниципаль районының рәсми сайтында игълан итәргә.

3.3. Комиссия кәргән искәرمәләрне, тәкъдимнәрне, халык тыңлаулары нәтижәләрен исәпкә алып, карар проектын әзерләргә һәм билгеләнгән тәртиптә Айбаш авыл жирлеге Советына карарга һәм кабул итүгә тәкъдим итәргә тиеш.

4. Әлеге карар Биектау муниципаль районының Интернет челтәрендәге рәсми сайтта <http://vysokaya-gora.tatarstan.ru/> һәм Татарстан Республикасының хокукый мәгълүмат порталында <http://pravo.tatarstan.ru/> урнаштыру юлы белән игълан ителәргә һәм халыкка житкәселәргә тиеш.

5. Әлеге карарның үтәләшен контрольдә тотам.

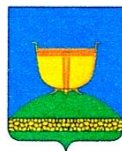
Айбаш авыл жирлеге башлыгы

Р.Р. Сафиуллин

1 нче Кушымта
Татарстан Республикасы Биектау
муниципаль районы Айбаш авыл
жирлеге Советы карары белән
расланган
2018 елның 3 апреле, № 111

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
БИЕКТАУ
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ
АЙБАШ АВЫЛ
ЖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ**

422726, Татарстан Республикасы, Биектау районы,
Айбаш авылы, Үзәк ур., 1А

**СОВЕТ АЙБАШСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
ВЫСОКОГОРСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН**

422726, Республика Татарстан, Высокогорский район
с. Айбаш, ул. Центральная, 1А

Тел./факс: +7(84365) 60-7-23, e-mail: Ayb.Vsg@tatar.ru

КАРАР

“ _____ ” _____ ел

РЕШЕНИЕ

№ _____

**Татарстан Республикасы Биектау
муниципаль районы Айбаш авыл
жирлеге муниципаль берәмлеге
территориясен төзекләндерү
кагыйдәләрен раслау турында**

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль закон, «Татарстан Республикасында жирле үзидарә турында» 2004 ел, 28 июль, 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, Россия Федерациясе Төзелеш һәм торақ-коммуналь хужалык министрлыгының «авыл жирлекләре, шәһәр округлары, шәһәр эче районнары территорияләрен төзекләндерү кагыйдәләрен әзерләү өчен методик рекомендацияләренә раслау турында» 2017 елның 13 апрелдәге 711-ПР номерлы боерыгы нигезендә, «Айбаш авыл жирлеге "муниципаль берәмлеге Уставына таянып," Айбаш авыл жирлеге Советы,

КАРАР ИТТЕ:

1. Кушымта нигезендә “Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районының Айбаш авыл жирлеге муниципаль берәмлеге территориясендә төзекләндерү кагыйдәләре”н расларга.

2. «Айбаш авыл жирлеге Советының "Айбаш авыл жирлеге территориясендә төзекләндерү, чисталык һәм санитар тәртип кагыйдәләрен раслау турында" 2015 ел, 26 май, 187 нче карары үз көчен югалткан дип санарга.

3. Өлеге карар Биектау муниципаль районының Интернет челтәрендәге рәсми сайтта <http://vysokaya-gora.tatarstan.ru/> һәм Татарстан Республикасының хокукый мәгълүмат порталында <http://pravo.tatarstan.ru/> урнаштыру юлы белән игълан

ителергә һәм халыкка житкерелергә тиеш.

4. Өлеге карарның үтәлешен контрольдә тотам.

Айбаш авыл жирлеге башлығы

Р.Р. Сафиуллин

Кушымта
Татарстан Республикасы Биектау
муниципаль районы Айбаш авыл
жирлеге Советы карары белән
расланган
“ ___ ” _____ № _____

Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Айбаш авыл жирлеге муниципаль берәмлеге территориясендә төзекләндерү эшләре кагыйдәләре

1. Гомуми нигезләмәләр

1 Статья 1. Төп нигезләмәләр

1.1. Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Айбаш авыл жирлеге муниципаль берәмлеге территориясен төзекләндерүнең әлеге кагыйдәләре (алга таба - кагыйдәләр) Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Айбаш авыл жирлеге муниципаль берәмлеге (алга таба - авыл жирлеге) территориясен жыештыру һәм карап тоту буенча эшләренә башкару тәртибен (алга таба-кагыйдәләр) билгели. Санитария кагыйдәләре нигезендә, жирлектә чисталык һәм тәртип тәэмин итү буенча бердәм нормалар һәм таләпләр, биналар (торак йортларны да кертеп), Корылмалар һәм жир кишәрлекләрен карап тоту буенча таләпләр, тиешле Биналарның һәм корылмаларның фасадларының һәм коймаларының тышкы кыяфәтенә карата, аларны төзекләндерү буенча эшләр исемлеге һәм аларны үтәүнең ешлыгы билгеләнә, шулай ук биналарның (бүлмәләренә) һәм корылмаларның тирә-юньне төзекләндерүдә катнашу тәртибен, авыл жирлеге территориясен төзекләндерү (урамнарны яктыртуны да кертеп), территорияләренә яшелләндерү, кече архитектура формаларын урнаштыру һәм карап тоту).

1.2. Әлеге Кагыйдәләренәң хокукый нигезе-Россия Федерациясе Конституциясе, "Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында" 06.10.2003 ел, № 131-ФЗ Федераль закон, "халыкның санитар-эпидемиологик иминлеге турында" 30.03.1999 ел, № 52-ФЗ Федераль закон, "житештерү һәм куллану калдыклары турында" 24.06.1998 ел, № 89-ФЗ Федераль закон, 2002 елның 10 гыйнварындагы Федераль закон. СНИП "сәнәгать предприятиеләренәң генераль планнары", СНИП 2.07.01-89 " шәһәр төзелеше. Шәһәр һәм авыл жирлекләрен планлаштыру һәм төзү", СНИП III-10-75 " житештерү һәм кабул итү кагыйдәләре. Территорияне төзекләндерү" темасына семинар-киңәшмә, Россия Федерациясе Төзелеш һәм торак-коммуналь хужалык министрлыгының 2017 елның 13 апрелендәге боерыгы белән расланган Муниципаль берәмлекләр территорияләрен төзекләндерү буенча нормаларны һәм кагыйдәләренә эшләү буенча методик рекомендацияләр. № 711/пр (алга таба-методик рекомендацияләр), Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районының "Айбаш авыл жирлеге" муниципаль берәмлеге Уставы.

1.3. Жирлектәге территорияләренә төзекләндерү һәм санитар тоту өчен җаваплы субъектлар булып тора:

1) дәүләт яки муниципаль милектәге территорияләр һәм төзекләндерү объектлары буенча - әлеге объектларның хужалары һәм (яки) аннан файдаланучылары (физик һәм юридик затлар);

2) дәүләт яки муниципаль милектә булган, өченче затларга биләүгә һәм (яки) файдалануга тапшырылмаган территорияләр һәм төзекләндерү объектлары буенча-дәүләт хакимияте органнары, жирле үзидарә органнары;

3) милекнең башка рәвешләрендәге территорияләр һәм төзекләндерү объектлары буенча - объектлар һәм территорияләр милекчеләре (физик һәм юридик затлар).

Территорияләрне төзекләндерү һәм санитар тоту буенча бурычлар йә төзекләндерү һәм санитар карап тоту өчен җаваплы субъектлар йә төзелгән килешүләр нигезендә башка затлар тарафыннан үтәлә.

1.4. Биектау муниципаль районының Айбаш авыл жирлеге башкарма комитетына территорияләрне җыештыру һәм санитар тоту, чисталыкны һәм тәртипне саклау, эшләрнең үтәлешен координацияләү, Эшләрнең срокларын һәм сыйфатын контрольдә тоту буенча килешүләр һәм муниципаль контрактлар төзү йөкләнә.

1.5. Әлеге кагыйдәләр, аларның ведомствога каравына һәм милек рәвешләренә бәйсез рәвештә, барлык оешмалар, жирлек территориясендә үз эшчәнлекләрен гамәлгә ашыручы шәхси эшмәкәрләр, жирлек территориясендә яшәүче яки яшәүче барлык гражданныр (алга таба - оешмалар һәм гражданныр) тарафыннан үтәлەرگә тиеш.

Статья 2. Төп терминнар һәм төшенчәләр

2.1. Муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү кагыйдәләре - Россия Федерациясе законнары һәм Россия Федерациясенең башка норматив хокукый актлары, шулай ук Татарстан Республикасы норматив хокукый актлары нигезендә муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү элементларына карата таләпләрне, муниципаль берәмлек территориясен төзекләндерү буенча чаралар исемлеген, аларны үткәрү тәртибен һәм вакытын билгели торган муниципаль хокукый акт;

2.2. Территорияне төзекләндерү элементлары-декоратив, техник, планировка, конструктив җайланмалар, үсемлек компонентлары, төрле җиһазлар һәм бизәү төрләре, кече архитектура формалары, капитал булмаган стационар булмаган корылмалар, тышкы реклама һәм төзекләндерүнең состав өлешләре буларак кулланыла торган мәгълүмат.

2.3. Шәһәр мохите-ул билгеле бер территориядә яшәү мохитен характерлаучы һәм бу территориядә яшәүнең уңайлылыгын билгели торган табигый, архитектура-планлаштыру, экологик, социаль-мәдәни һәм башка факторлар җыелмасы. Әлеге документ кысаларында «шәһәр мохите» төшенчәсе шәһәрнекеләргә дә, авыл халкына да кулланыла.

2.4. Юл өслегенә капитал ремонт ясау - Жир өслеге һәм юл корылмалары тулысынча торгызыла торган эшләр комплексы, тузган конструкцияләрне һәм детальләрне алмаштыра яки аларны иң нык һәм озак вакытка алыштыра, ремонтлана торган юл өчен билгеләнгән нормалар чикләрендә автомобильләрнең хәрәкәт интенсивлыгы артуны һәм төп йөкләнешләрен исәпкә алып, юлның геометрик параметрларын арттыра.

2.5. Шәһәр мохитенең сыйфаты-территориянең һәм аның өлешләренең комплекслы характеристикасы, ул халыкның төрле катламнары өчен көндәлек тормыш уңайлыгының дәрәжәсен билгели.

2.6. Шәһәр тирәлеген комплекслы үстерү-жирлек тормышының барлык дәрәжәләрендә иң яхшы тәҗрибәләргә һәм технологияләргә яхшырту, яңарту, трансформацияләү, куллану, шул исәптән инфраструктура, идарә итү, технологияләр, шәһәр халкы һәм ширкәтләр арасында коммуникацияләргә үстерү.

2.7. Шәһәр мохитенең сыйфат критерийлары - шәһәр мохитенең сыйфат параметрларын үлчәүгә туры килә торган сан ягыннан һәм сыйфат ягыннан.

2.8. Төзекләндерү элементларының нормалаштырыла торган комплексы-жирлек территориясендә куркынычсыз, уңайлы һәм кызыклы тирәлек булдыру өчен төзекләндерү элементларының минималь ярашуы.

2.9. Шәһәр мохитенең сыйфатын бәяләү-халыкның тормыш сыйфатын күтәрү һәм территориянең жәлеп итүчәнлеген арттыру максатларында территорияне төзекләндерү һәм үстерү буенча чаралар исемлеген эзерләү һәм нигезләү өчен жирлек территориясендә шәһәр тирәлеге элементларының билгеләнгән критерийларга туры килү-килмәве турындагы объектив таныклыкларны алу процедурасы.

2.10. Жәмәгать киңлекләре-жирлек территорияләре, алар халык өчен даими ачык, шул исәптән мәйданнар, урамнар, жәяүлеләр зоналары, скверлар, парклар. Статусы жәмәгать пространствасы күздә тоту булмау өчен түләү баруы. Ижтимагый киңлекләр резидентлар һәм кунаклар тарафыннан төрле максатларда, шул исәптән аралашу, ял итү, спорт белән шөгыйльләнү, гражданныр жылышылары үткөрү, эшмәкәрлек эшчәнлеген алып бару, гамәлдәге законнар таләпләрен исәпкә алып файдаланыла ала.

2.11. Төзекләндерү объектлары - жирлек территориясендә төзекләндерү эшләре алып барыла.

2.12. Юл-торақ һәм магистраль урамнарның машиналар йөрү өлешләренә, борылыш мәйданнарына яқын юл.

2.13. Төзекләндерү проекты-текст һәм график формадагы материаллардан торган һәм территорияне һәм башка төзекләндерү объектларын төзекләндерү буенча проект чишелешләрен (шул исәптән чәчәкләрен) билгели торган документлар.

2.14. Төзекләндерү объекттын үстерү-гамәлдәге Төзекләндерү объектларының, аларның аерым элементларының яңа һәм сыйфатлы торышын яхшыртуга юнәлдерелгән эшләргә тормышка ашыру.

2.15. Төзекләндерү объекттын карап тоту - тиешле тәртиптә тоту, төзекләндерү объектларының техник, физик, эстетик торышы, аларның аерым элементлары.

2.16. Шәһәр тирәлеге субъектлары-торақ пунктта яшәүчеләр, аларның жәмәгатьчелеге, ижтимагый, эшлекле оешмалар, хақимият органнары һәм торақ пункт үсешенә йогынты ясый торган башка социаль-иқтисадыи тормыш субъектлары вәкилләре.

2.17. Каты өслек - юл киёмнәре составындагы юл катламы.

2.18. Территорияләргә жыештыру-житештерү һәм куллану калдыкларын, башка чүп-чар, карны жыю, чыгару, шулай ук халыкның экологик һәм санитар-эпидемиологик иминлеген тәмин итүгә һәм әйләнә-тирә мохитне саклауга юнәлтелгән башка чаралар.

2.19. Муниципаль заказчы-Биектау муниципаль районының Айбаш авыл жирлеге башкарма комитеты яки аның жирлекнең төзеклэндерү, жыештыру һәм санитар чистарту буенча эшләр башкаруга, хезмэтләр күрсәтүгә вәкаләтле органы.

2.20. Махсулаштырылган оешма-санитар чистарту һәм төзеклэндерү өлкәсендә гамәлдәге законнар нигезендә эшчәнлек алып баручы, кирәкле ресурслар һәм тиешле рөхсәт документлары (лицензия) булган предприятие, оешма, учреждение яки юридик зат оештырмыйча эшкүар.

2.21. Калдыкларны туплау-аларны алга таба эшкүртү, утильләштерү, зарарсызландыру, урнаштыру максатларында унбер айдан да артык вакытка калдыклар туплау.

2.22. Подрядчы-Россия Федерациясе Граждан кодексы нигезендә заказчылар белән төзелә торган подряд килешүе һәм (яки) муниципаль контракт буенча эшләрне башкаручы физик һәм юридик затлар.

2.23. Шәһәр территориясе-жирлекнең юридик һәм физик затларга милек хокукында яисә башка хокукта (арендадан тыш) булмаган территориясе.

2.24. Предприятиеләр, оешмалар, учреждениеләр һәм башка хужалык итүче субъектлар территориясе-мәйданы, чикләре, урыны, хокукый статусы һәм законда каралган хокукларда юридик һәм физик затларга максатчан билгеләнеше белән бирелгән (беркетелгән) башка характеристикалары булган территория.

2.25. Якындагы территория-биш һәм унбиш метрдан да ким булмаган территория, шул исәптән тротуарлар, газоннар һәм яшел зоналар, турыдан-туры биналар, корылмалар, шул исәптән индивидуаль торак йортлар чикләренә, шулай ук предприятие, оешма, учреждение, башка хужалык итүче субъектлар һәм индивидуаль торак йортлар территориясе чикләре буенча билгеләнгән киртәләргә туры килә.

Якындагы территориядә 0-15 метр интервалында юл урнашкан очракта, якындагы территориянең барлык объектлар өчен, шул исәптән шәхси торак йортларны да кертеп, урамның машиналар йөрү өлешен чикләүче бордюрный таш юлның якын чите булып тора.

Бер-берсенә якын урнашкан объектлар (ишегалды эчендә) өчен төрле милек формасындагы һәм хезмәт күрсәтүнең гомуми территориясе белән жыештыру чиге тигез арада уза. Линия корылмаларының һәм коммуникацияләрнең жир өсте өлешләренә якын-тирә территория-корылмаларның һәм коммуникацияләрнең тышкы линиясеннән һәр якка 6 метрдан да ким булмаган жир участогы.

Аерым торучы объектлар өчен якындагы территория радиусы әлеге объектның жир кишәрлеге чикләреннән унбиш метр тәшкил итә. Янәшәдәге территория бушлык, шәһәр урманнары, башка төзелмәгән территорияләр булган очракта, янәшәдәге территориянең килеге аерым торучы объектлар буларак билгеләнә.

2.26. Беркетелгән территория - әлеге территорияне төзеклэндерү һәм санитар тоту максатларында физик һәм юридик затлар яки шәхси эшмәкәрләр белән килешү, килешү нигезендә беркетелгән ижтимагый әһәмияттәге (гомуми файдаланудагы территория, якын-тирә территория) территориянең бер өлеше.

2.27. Каты коммуналь калдыклар-физик затлар куллану процессында торак урыннарда барлыкка килә торган калдыклар, шулай ук шәхси һәм көнкүреш ихтыяжларын канәгатьлэндерү максатларында физик затлар тарафыннан аларны торак урыннарда куллану процессында үз Куллану үзлекләрен югалткан товарлар.

Каты коммуналь калдыктарга шулай ук юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр эшчәнлеге процессында барлыкка килә торган һәм физик затлар куллану процессында торақ урыннарда барлыкка килә торган калдыктар составы буенча охшаш калдыктар керә.

Калдыктарның элге төрен барлыкка китерү нормативлары муниципаль норматив хокукий актлар белән билгеләнә.

2.28. Территорияләрне санитар чистарту - каты көнкүреш калдыктарын жыю, чыгару.

2.29. Рөхсәтсез чүп-чар ташлау-житештерү һәм куллану калдыктарының үз белдекләре белән ташлану (урнаштыру) яки 50 кв.метрдан артык майданда һәм 30 кубометрдан артык майданда жыелуы нәтижәсендә барлыкка килгән.

2.30. Ишегалды территориясе - торақ бина янындагы һәм анда яшәүче затларның гомуми кулланылышында булган, периметр буенча торақ биналар, корылмалар һәм киртәләр белән чикләнгән жир кишәрлегенә бер өлеше.

2.31. Вақытлыча төзелеш - төзелешкә рөхсәт бирүне таләп итми торган капитал төзелеш объектлары булмаган объектлар, тирәнрәк фундаментлар, жир асты биналары төзүне күздә тотмый, инженерлык коммуникацияләрен су астына алуны таләп итми һәм эшнең чикләнгән вақыты белән характерлана. Аларга павильоннар, киосклар, навеслар, палаткалар, металл гаражлар һәм башка шундый объектлар керә.

2.32. Газон-төзекләндерү элементы, ул үз эченә кискен үләнне һәм башка үсемлекләргә ала.

2.33. Элмә такталар-урнашкан өслеге буенда конструкцияләр стеналар, аларның күләме артмый 2 м², билгеләнгән ачу яки тарату өчен яки, реклама характерындагы белешмәләре булмаган федераль законнар нигезендә, мәжбүри мәгълүматны кулланучыга житкерү.

2.34. Жәмәгать транспорты тукталышы-павильон, эскәмияләр һәм урналар белән жиһазландырылган, чикләре һәм тукталышлары белән жиһазландырылган, бер үк вақытта жәмәгать транспортының кимендә 2 чарасын урнаштыру өчен махсус билгеләнгән территория.

2.35. Тротуар-1 метрдан да ким булмаган киңлектәге урамнар һәм юллар буенда каты өслеккә ия жәяүлеләр зонасы.

2.36. Урам - транспорт чаралары һәм жәяүлеләр хәрәкәте өчен жайлаштырылган яисә жайлаштырылган, жир полосасы яисә торақ пунктлар чикләрендә урнашкан ясалма корылманың өслеге, шул исәптән тиз йөрешле һәм көйләнә торган магистраль юлы, жәяүлеләр һәм парк юлы, фәнни-житештерү, сәнәгать һәм коммуналь-склад зоналарында (районнарда) юл.

2.37. Биналарның фасады-бинаның тышкы ягы яки корылманың.

2.38. Яшел үсентеләр-агач, агач-куак, куак һәм үлән үсемлекләре-ясалма һәм табигий үсемлекләр.

2.39. Яшел үсентеләргә зарарлау-жир өсте өлешенә һәм тамыр системасына механик, химик һәм башка зыян китерү, үсешне туктатмау.

2.40. Яшел үсентеләргә юк итү-үсешнең туктатылуына китерә торган яшел үсентеләргә зарарлау.

2.41. Яшел утыртмаларның торгызу бәясе-Муниципаль милектәге яшел үсентеләргә зыян китергән өчен түләнә торган, яшел үсентеләргә санкцияләнмәгән

күчереп утыртканда яисә сүткәндә, шулай ук аларны зыян күргән яки юк иткәндә алына торган зыянны матди компенсацияләү . ;

2.42. Стационар ваклап сату сәүдә челтәре-махсус жиһазландырылган һәм сәүдә алып бару өчен билгеләнгән биналарда (павильоннар, киосклар) урнашкан объектлар.

2.43. Стационар булмаган вак-төяк сәүдә челтәре-төрле һәм күпләп сату (палаткалар, прилавкалар, лоткалар, арбалар, кәржиннәр, автоприцеплар, автолавкалар, автоцистерналар һ.б.) принципларында эшли торган объектлар, аларны урнаштыру жирлек башкарма комитеты раслаган стационар булмаган сәүдә объектларын урнаштыру схемасы белән билгеләнгән.

2.44. Кулланучылар-милекчеләр, арендаторлар, баланс тотучылар, жирдән файдаланучылар.

2.45. Яшел хужалык объекты-үсемлекчелек (чүптән тыш), билгеле бер территориядә архитектура-Ландшафт ансамбле, шул исәптән Яшел хужалык жиһазлары (парклар, урман парклары, скверлар, газоннар, яшел зоналар һ.б.).

2.46. Жирлек территориясен чистартуның Генераль схемасы - калдыклар жыю, зарарсызландыру һәм эшкәртү методларын, шулай ук торак пунктларның территорияләрен чистарту һәм жыештыру системасы өчен махсус машиналар, механизмнар, жиһазлар һәм инвентарьлар кирәк булган санда, калдыкларны урнаштыру һәм эшкәртү объектларын, калдыкларны изоляцияләү, әйләнә-тирә табигатькә зарарлы матдәләр элэгүне булдырмау максатларында махсус саклагычларда төзүнең, рекультивацияләүнең һәм рекультивацияләүнең максатка ярашлылыгы, санитар чистарту һәм калдыклар белән эш итү өлкәсендә территориаль-планлаштыру документы булып торучы муниципаль норматив хокукый акт.

2 нче бүлек. ЖИРЛЕК ТЕРРИТОРИЯСЕН САНИТАР ЧИСТОРТУ ҺӘМ ТӨЗЕКЛӘНДЕРҮ

3 нче статья. Жирлек территориясен санитар чистарту

3.1. Юридик һәм физик затлар, аларның оештыру-хокукый формаларына бәйсез рәвештә, үзләренең милек хокукында яки башка әйбер хокукында яки жир кишәрлекләренең һәм якын-тирә территорияләренең (шәхси йортлар, предприятие, оешма, учреждение территорияләрендә) үз вакытында һәм сыйфатлы чистартылуын, гамәлдәге законнар һәм әлеге Кагыйдәләр нигезендә, төзекләндерү элементларын (юлларны, тротуарларны, газоннарны, кече архитектура формаларын, яктырту, су бүлүне һ. б.) жимерүне һәм жимерүне тәмин итәргә бурычлы., үз белдегең белән төрле төрдәге хужалык һәм вакытлыча корылмалар төзү.

3.2. Каты көнкүреш калдыкларын жыю, вакытлыча саклау, даими чыгару һәм территорияләрне жыештыру системасын оештыру әйләнә-тирә мохитне саклау һәм Кеше саулыгы өлкәсендә Россия Федерациясе законнары белән билгеләнгән экологик, санитар һәм башка таләпләр нигезендә гамәлгә ашырылырга тиеш.

3.3. Житештерү һәм куллану калдыклары халык һәм яшәү тирәлегә өчен куркынычсыз булырга һәм Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы, жирле үзидарә органнарының санитар кагыйдәләре һәм башка норматив хокукый актлары нигезендә гамәлгә ашырылырга тиешле житештерү, куллану, зарарсызландыру, транспортлау, саклау һәм күмелергә тиеш.

3.4. Жирлек территориясен чистарту һәм чистартуның барлык төрләрә буенча чаралар үткөрү чираты, эш күләмнәре, чистарту системасы объектларын жыю системасы һәм методлары, урнаштыру билгеләнгән тәртиптә расланган генераль чистарту схемасы нигезендә билгеләнә.

3.5. Житештерү һәм куллану калдыкларын санкцияләnmәгән чүплекләрдә урнаштырган затларны ачыклау, житештерү һәм куллану калдыкларын бетерү һәм чүплекләр территорияләрен рекультивацияләү муниципаль Төзекләндерү кагыйдәләре нигезендә әлеге территорияләрне жыештыруны тәмин итәргә тиешле затлар исәбенә башкарыла.

3.6. Жир кишәрлегендә, торак яки торак булмаган бинада үз көнкүреш һәм хужалык эшчәнлеген башкаручы калдыклар житештерүче, аренда килешүе яки милекче белән башка килешү нигезендә, калдыкларны жыю, чыгару һәм утильләштерүне мөстәкыйль оештырмаган очракта, бурычлар йөкләнә.

әлеге житештерүче калдыкларын жыю, чыгару һәм утильләштерү алда аталган күчәмсез милек объектларының территорияләрне жыештыру өчен җаваплы милекчеләренә йөкләнә.

3.7. Каты коммуналь калдыкларны жыюның билгеләнгән тәртибен тәмин итү һәм аны үткөрү өчен җаваплылык калдыкларны жыю һәм вакытлыча саклау урыннарының милекчеләренә йөкләнә.

3.8. Ремонт вакытында барлыкка килгән калдыкларны чыгару әлеге ремонтны башкаручы затлар тарафыннан мөстәкыйль башкарыла.

3.9. Конкрет махсулаштырылган оешмаларга, юридик затларга, шәхси эшмәкәрләргә һәм гражданныр тарафыннан беркетелмәгән гомуми кулланылыштагы урыннарны, майданнарны, урамнарны һәм юл чөлтәрен чистарту эшләрен оештыру Айбаш авыл жирлегә башкарма комитетына йөкләнә.

3.10. Конкрет махсулаштырылган оешмаларга, юридик затларга, шәхси эшмәкәрләргә һәм гражданнырга беркетелгән гомуми кулланылыштагы урыннарны, майданнарны, урамнарны һәм юл чөлтәрен чистарту өчен җаваплылык муниципаль контракт һәм бюджет финанславы нигезендә подрядчыга йөкләнә.

3.11. Бүлү полосаларының санитар торышы, шулай ук юл йөрү өлешендәге коймаларны, тротуарларны һәм юлларны төзекләндерүнең башка элементларын карап тоту буенча эшләренә оештыру муниципаль контракт һәм бюджет финанславы нигезендә муниципаль заказчыга йөкләнә.

3.12. Аеру полосаларының санитар торышы, шулай ук юлларның машиналар йөри торган өлешә коймаларын, тротуарларны һәм юлларны төзекләндерүнең башка элементларын карап тоту өчен оператив идарә хокукында булган затларга җаваплылык йөкләнә.

3.13. Эшләренә оештыру һәм ваклап сату урыннарының санитар торышы һәм хөзмәтләр күрсәтү өчен җаваплылык әлеге төр эшчәнлекне гамәлгә ашыручы затларга ваклап сату (күчмә) сәүдәсен оештыру хокукына рөхсәт нигезендә йөкләнә.

3.14. Якын-тирә газоннарда, сәүдә палаткалары, киоск һ. б. түбәләрдә савытлар саклау рөхсәт ителми.

3.15. Жәмәгать транспорты тукталышларын карап тоту һәм санитар торышы өчен эшләренә оештыру (баланстагы тукталышлардан тыш) муниципаль контракт һәм бюджет финанславы нигезендә муниципаль заказчыга йөкләнә.

3.16. Жир өсте һәм грунт суларын урамнардан, юллардан, тротуарлардан бүлеп бирү өчен билгеләнгән канауларны, торбаларны һәм дренажларны карап тоту һәм чистарту, яңгыр канализациясе коллекторларын һәм яңгыр кабул итү коеларын чистарту өчен җаваплылык муниципаль заказчыга бюджет финанслары нигезендә йөкләнә. Ведомство су бүлү корылымалары һәм системалары тиешле ведомстволарга яки Коммуналь предприятиеләр белән килешүләр буенча хезмәт күрсәтелә.

3.17. Электр тапшыру линияләрен, газ, суүткәргеч һәм жылылык челтәрләрен урнаштыру һәм эксплуатацияләү өчен бүлеп бирелгән территорияләренә җыештыру һәм чистарту, трансформатор подстанцияләрен (ТП), бүлү пунктларын (РП), әлеге челтәрләренә, электр тапшыру линияләрен һәм объектларны файдаланучы оешмалар көче һәм чаралары белән башкарырга киңәш ителә. Әлеге пунктта күрсәтелгән челтәр хужасыз булса, территорияләренә җыештыру һәм чистартуны хужасыз мөлкәтнең сакланышын тәмин итү һәм алардан файдалану турында килешү төзелгән оешмалар башкарырга киңәш ителә.

3.18. Жәмәгать бәдрәфләрен карап тоту һәм Санитар торыш өчен эшләренә оештыру, жәмәгать бәдрәфләренә санитар нормаларына туры китереп, объектлар балансында булган предприятиеләргә йөкләнә.

3.19. Айбаш авыл жирлегә башкарма комитеты карары нигезендә, муниципаль берәмлек территориясен җыештыру, төзекләндерү һәм яшелләндерү эшләрен башкарырга гражданның җәлеп итәргә кирәк.

3.20. Жирлек территориясендә тыела:

- территорияләренә металл лом, төзелеш һәм көнкүреш чүп-чары, шлак һәм башка калдыклар белән пычрату, ягулык-майлау материаллары, нефть продуктлары белән пычрату, калдыклар чүплегә урнаштыру . ;

- калдыкларны, калдыкларны җыю өчен махсус бирелгән урыннардан һәм контейнерлардан тыш, урнаштыру, юынты суларны су бүлү каналларына, кюветларга, рельефка, яңгыр канализациясенә Су кабул итү коеларына ташлау;;

- стационар булмаган сәүдә объектларын, шулай ук ял итү өлкәсендә хезмәт күрсәтү өлкәсе объектларын (аттракционнар, надувные батутлар, велосипедларны прокатка алу, роликлар һәм халыкның ялын һәм күңел ачуын оештыру өчен файдаланыла торган башка шундый объектлар), билгеләнгән тәртипне бозып урнаштыру.;

- Яшел утыртмаларда (агачларда, куакларда һ. б.), Көнчыгыш торбаларда, урам коймаларында, асфальт һәм плитка катламнарында һәм бу максатлар өчен билгеләнмәгән башка урыннарда реклама-мәгълүмати материаллар урнаштырырга;;

- автотранспорт чараларын юарга һәм чистартырга, елга һәм сулыклар ярларында, ишегалларында һәм урамнарда, күпләп йөри торган урыннарда, елга һәм сулыклар ярларында кер юу һәм келәмнәр ясарга;;

- йөкне сүс белән ташу, тракторларны авыл урамнарына асфальт белән капланган чабу;

- юлларны пычратучы, тузанлы йөкләр, эретмәләр, яфраклар, брезент капلامыйча калдыклар, бу максатлар өчен җиһазланмаган машиналарда сыек йөкләр ташырга;;

- урамнарны, майданнарны, гомуми файдаланудагы ишегалды территорияләрен жир эшләре башкаруга тиешле рөхсәттән башка казу, шулай ук жир эшләрен

башкаруга рөхсәт белән билгеләнгән срокта казу урыннарын тиешле халәткә китерү буенча чаралар күрмәскә;

- бу максатлар өчен билгеләнмәгән грунт, чүп-чар, калдыклар, кар, бозны чүп-чардан арындыру һәм чүп-чардан арындыру;;

- урамнарда, тротуарларда, газоннарда төзелеш материалларын туплау, гамәлдәге законнарны бозып, квартал эчендәге юлларны һәм йортларга керү юлларын ябу;

- тәртип, кәгазь, чүп-чарны газоннарда, тротуарларда, урам, майдан, ишегалды территорияләренә, паркларда, скверларда һәм башка жәмәгать урыннарына ташларга;;

- бакча диваннары, эскәмияләр, пачкаты, чүп савытларын, урам утлары фонарьларын бозарга яки юк итәргә, башка кече архитектура формалары;

- биналарда һәм корылмаларда язулар ясарга һәм кияргә;

- сметаларны һәм көнкүреш калдыкларын кое капкачларына, яңгыр канализациясенә Су кабул итү рәшәткәләренә, лотокларга, кюветларга ташларга;;

- чүп-чарны, яфрактарны һәм коры үләнне, тараны, житештерү калдыкларын яндыру, учак ягу, шул исәптән предприятиеләренә һәм шәхси йортларның эчке территорияләрендә;

- әлеге максатлар өчен билгеләнмәгән урыннарда урам сәүдәсен оештырырга;

- чөлтәләргә һәм коммуникацияләргә үз белдегә белән тоташырга;

- фасадларны үз белдегә белән үзгәртеп корырга, барлык типтагы гаражлар урнаштырырга, билгеләнмәгән урыннарда тышкы мәгълүматны йөртүчеләр, кече архитектура формалары урнаштырырга, жир кишәрлекләренә киртәләрен тиешле рөхсәтсез урнаштырырга . ;

- яшел үсентеләрне ватарга, бозарга һәм юк итәргә, кәүсәләрдәге үз белдегә белән үрчетелгән пычакларны, гамак һәм таган агачларына элөп куярга, киём киптерү өчен бауларга элөп куярга, аларга кадук сугарга.;

- повреждать һәм уничтожить газоннар;

- атларны, хайваннарны һәм башка хайваннарны, балалар һәм спорт майданчыкларында, мәктәпкәчә балалар учреждениеләре, мәктәпләр һәм башка уку йортлары территорияләрендә, сәламәтлек саклау объектлары һәм административ учреждениеләр территорияләрендә, газоннарда, халык ял итә торган урыннарда, шулай ук атларны, хайваннарны һәм башка хайваннарны, кошларны халык күпләп су коену өчен билгеләнгән урыннарда йөртүгә юл куярга.

4 нче статья. Төзекләндерү элементлары.

4.1. Яшелләндерү-территорияне төзекләндерү һәм Ландшафтлы оештыру элементы, ул жирлек тирәлеген үсемлек компонентларын актив кулланып формалаштыруны, шулай ук жирлек территориясендә элек барлыкка килгән яки башта булган табигый мохитне саклауны тәмин итә.:

4.1.1. Яшелләндерүнең төп төрләре булып массивлар, төркемнәр, солитерлар, тере киртәләр, кулислар, боскетлар, шпалерлар, газоннар, чәчәклекләр, утыртмаларның төрле төрләре (аллея, гади, букет һ.б.) тора.

Урамнарны, майданнарны, паркларны, скверларны, паркларны, паркларны төсле итеп бизәү, шулай ук ландшафт архитектурасы объектларын капитал ремонтлау һәм

реконструкцияләү эшләрен Айбаш авыл жирлеге башкарма комитеты белән килешеп башкарырга кирәк.

4.1.2. Объектлар территорияләрен яшелләндрүне проектлаганда киңәш ителә:

- гамәлдәге үсемлекне, агач үсемлекләренең һәм үлән катламының торышын бәяләргә;

- агач корткычларына зыян салган корыларны ачыклау, үсемлекләр, эшләргә, аларны бетерү буенча чаралар объектлары;

- ял итү зонасының гомуми мәйданының 80% ыннан да ким булмаган күләмдә үлән катламын, агач-куак һәм яр буе үсемлекләрен саклауны тәмин итәргә.

4.1.3. Жирлек территориясендә ике төрле яшелләндрү кулланыла: стационар - үсемлекләргә грунтка утырту һәм мобиль-үсемлекләргә махсус күчмә савытларга утырту (контейнерлар, вазоннар һ.б.).

4.1.4. Су белән тәмин итү, ташландык суларны агуу һәм канализация, газ, жылылык белән тәмин итү, электр линияләре инженерлык челтәрләреннән 2 метрдан да ким булмаган арада агачлар утыртуны гамәлгә ашырырга.

4.2. Катлам:

4.2.1. Өслек өслеген каплау жирлек территориясендә Куркынычсыз һәм уңайлы хәрәкәт итү шартлары тәмин итә, шулай ук эйләнә-тирәлекнең архитектур-сәнгать кыяфәтен формалаштыра.

4.2.2. Жирлек территориясен төзекләндрү максатыннан түбәндәге капламалар билгеләнә:

- каты (капиталь) - асфальт-бетон, цемент-бетон, табиғый таш һ. б. материаллардан ясалган монолит яки жыелма командалар.;

- табиғый яки ясалма коелучы Материаллардан (ком, вак таш, гранитлы чүплекләр, керамзит, резин крошка һ. б.) ясала торган йомшак (капиталь булмаган) - табиғый хәлдәге, коры катнашмалар, тыгызланган яки ныгытылган бәйләгечләр белән ныгытылган яки ныгытылган коры катнашмалар.;

- үлән катламын эзерләү һәм утырту буенча махсус технологияләр буенча башкарыла торган газоннар - газоннар;

- катнаш - представляющие ярашуу катлам күрсәтелгән югарырак (мәсәлән, плитка, утопленная бу газон, һ.б.).

Проектта кулланыла торган өслек төрен ныклы, ремонтка яраклы, экологик яктан чистартырга ярамый.

4.2.3. Каплам төрләрен сайлап алуны аларның максатчан билгеләнеше нигезендә кабул итәргә кирәк: каты - проектлау вакытына гамәлдә булган иң чик йөкләнеше, характерны һәм хәрәкәт составын, янгынга каршы таләпләрне исәпкә алып; йомшак - аерым төр территорияләргә (балалар, спорт мәйданчыкларын, этләргә урамда йөртү өчен мәйданчыкларны, жәяү йөрү юлларын һ.б. объектларны) төзекләндргәндә аларның үзенчәлекле үзенчәлекләрен исәпкә алып; газон һәм экологик объектлар буларак катнаш.

4.2.4. Каты өслек төрләрен коры хәләттә элү коэффициенты 0,6, юешлектә 0,4 коэффициенты белән билгеләргә киңәш ителә. Кафель, метлах плитки, жәяүлеләр коммуникацияләре территориясендә ясалма һәм табиғый таштан ясалган плителәргә каплау, баскыч баскыч баскычларында, керү төркемнәре түбәләре мәйданчыкларында кулланылмаска кирәк.

4.2.5. Проектлаганда, өслек суларын чыгаруны тээмин итэ торган каты өслек өслеген каплауны күздэ тотарга кирэк.

Куэт зонасында урнашкан агачларга саклауның башка төрлөре (өстөл рәшәткәләре, бордюрлар, периметраль эскәмияләр һ.б.) булмаганда, кәүсәдән 1,5 метрдан да ким булмаган радиуста капламаларның саклагыч төрлөрөн: вак таш, галечное, газон чәчеп, "кәрәз" не күздэ тотарга киңәш ителә. Саклагыч катлам бер дәрәжәдә яки жәяүлеләр коммуникацияләренен өслеге югарырак булырга мөмкин.

4.3. Борт ташлары:

4.3.1. Тротуар һәм машиналар йөрү өлеше кисешкән урында юл борт ташлары куярга кирек. Борт ташлары машиналар йөрү өлешен нормативтан 150 мм да ким булмаган күләмдә арттыру белән билгеләнә, ул өслекләр ремонтланган очракта да сакланьрга тиеш.

4.3.2. Автотранспортның газонга бәрелүенә юл куймас өчен, газон белән хәрәкәт итү өлеше капланган урыннарда борт ташлары куела.

4.3.3. Газонны саклау һәм жәяүлеләр тротуарларын каплау өчен газон дәрәжәсеннән кимендә 50 мм, ким булмаган арада 0,5 мм артыклык бирүче бакча борты куела.

4.4. Баскычлар, баскычлар, пандуслар:

4.4.1. Жәяүлеләр коммуникацияләреннән Тайпылганда жирлек территориясендә баскычлар урнаштыру күздэ тотыла.

4.4.2. Сәламәтлек саклау учреждениеләре һәм башка массалы объектлар урнашкан урыннарда төп жәяүлеләр коммуникацияләрендә, инвалидлар йортларында һәм баскычларда аларны пандус белән жиһазландыруны күздэ тотарга кирек.

4.4.3. Пандус булырга тиеш үтәлгән берничә материал белән шероховатой текстурой өслеге башка горизонтальных канавок. Киртәләү пандусы булмаган очракта 75 мм биеклектәге киртәләү бортикын һәм поручнины күздэ тотарга кирек.

4.4.4. Баскычның яки пандусның ике ягы буенча да 800-920 мм түгәрәк яки турыпочмаклы кисештәге 800-920 мм биеклектәге поручнины күз алдында тотарга кирек, ул кул белән колачлау өчен уңайлы һәм дивардан 40 мм ераклыкта тора.

4.5. Коймалар:

4.5.1. Жирлек территориясендә төзекләндерү максатларында жир участкалары һәм оешмалар, рекреацион зоналар чикләре буенча 0,3-3,0 м биеклектәге коймалар (декоратив, саклагыч) куллануны күздэ тотарга рөхсәт ителә.

Жәмәгать, торақ, рекреацион билгеләнештәге территорияләрдә чуқрак һәм тимер-бетон коймаларны проектлаштыру тыела. Тышкы кыяфәтне жирлек администрациясе белән билгеләнгән тәртиптә килештергән очракта, декоратив металл коймалар куллану рөхсәт ителә.

Шәхси торақ төзелешендәге жир участкалары коймаларының максималь биеклеге, тышкы кыяфәте һәм конструкцияләре муниципаль берәмлекнен жирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләре белән билгеләнә.

4.5.2. Киртәләрне проектлауны, аларның урнашуына һәм гамәлдәге нормаларга, сертификацияләнгән эшләнмәләр каталогына, индивидуаль проектлау проектарына карап башкарырга кирек.

4.5.3. Жирлектәге магистральләр һәм транспорт корылмалары коймаларын ГОСТ Р 52299, ГОСТ 26804 ГОСТ нигезендә проектларга кирек.

4.5.4. Газоннар тоташкан урыннарда, автотранспорт стоянкаларына, автомобильләр китү һәм газон аша тропларны таптату урыннарында 0,5 метрдан да ким булмаган биеклектәге саклагыч металл коймалар урнаштыруны күздә тотарга кирәк.

4.5.5. Жир асты корылмалары белән кисешкән урыннарда 1,1-3,0 м биеклектәге киртэләрне проектлаганда, ремонт яки төзелеш эшләре башкарырга мөмкинлек бирүче киртэләр конструкцияләрен күздә тотарга кирәк.

4.5.6. Интенсив жәяүлеләр хәрәкәте зоналарында яки төзелеш һәм реконструкция эшләре житештерү зоналарында агачлар үсү урыннарында, яше, агач тоқымына һәм башка характеристикаларга карап, 0,9 м (һәм аннан күбрәк) диаметрлы саклагыч өстәл киртэләрен күздә тотарга кирәк.

4.6. Кече архитектура формалары:

4.6.1. Кече архитектура формаларына (МАФ) түбәндәгеләр керә: монументаль-декоратив бизәлеш элементлары, мобиль һәм вертикаль яшелләндерү өчен жайланмалар, су жайланмалары, шәһәр жиһазлары, муниципаль берәмлек территориясендә коммуналь-көнкүреш һәм техник жайланмалар.

4.6.2. Су корылмаларына фонтаннар, эчәргә яраклы фонтанчиклар, бюветлар, декоратив сулыклар керә.

4.6.3. Эчәргә яраклы фонтанчиклар ял итү зоналарында һәм кешеләр күпләп жыела торган урыннарда урнашкан. Эчәргә яраклы фонтанчик урнаштыру урыны һәм аңа якын килүне каты өслек белән жиһазларга кирәк, биеккәге өлкәннәр өчен 90 см һәм балалар өчен 70 см дан да артмаска тиеш.

4.7. Муниципаль берәмлек жиһазлары:

4.7.1. Муниципаль берәмлек жиһазларына түбәндәгеләр керә: жәмәгать киңлекләре, рекреация һәм ишегаллары территорияләрендә урнашкан ял скамейларының төрле төрләре; өстәл уеннары, жәйге кафелар өчен майданчыкларда скамей һәм өстәлләр һ. б.

4.7.2. Урнаштыру скамей кирәк күздә тотарга каты төрләрен каплау яки фундамент. Ял итү зоналарында, урман паркларында, балалар майданчыкларында йомшак катламнарда эскәмияләр урнаштыру рөхсәт ителә.

4.7.3. Өслекке скамья өчен ял башкарыла Агачтан Белән Төрле төрләре водоустойчивой эшкәртү.

Бәлки үтәргә скамья һәм өстәлләр берсе агач пень-бура, бүрәнәләр һәм плах, юк, сколов һәм кискен углов.

4.8. Спорт жиһазлары:

4.8.1. Спорт жиһазлары-ул халыкның барлык яшь төркемнәре өчен билгеләнгән, спорт, физкультура майданчыкларында урнашкан жиһаз.

4.8.2. Махсус физкультура снарядлары һәм тренажерлар рәвешендәге спорт жиһазлары завод житештерүендә дә, махсус эшкәртелгән өслеккә бүрәнәдән һәм борыслардан эшләнгән булырга мөмкин.

4.9. Балалар майданчыклары:

4.9.1. Балалар майданчыклары төрле яшьтәге балалар өчен уеннар һәм актив ял итү өчен билгеләнгән.

4.9.2. Мәктәпкәчә һәм мәктәпкәчә яшьтәге балалар өчен балалар майданчыкларын торак төзелеште участогында, кече һәм урта мәктәп яшендәге

мәйданчыкларны, комплекслы уен мәйданчыкларын төркем яки микрорайон Территорияләрендә, спорт-уен комплексларын һәм шуу урыннарын торак район паркларында урнаштырырга киңәш ителә.

4.9.3. Торак йортлар һәм ижтимагый биналар тәрәзәләреннән мәктәпкәчә яшьтәге балалар мәйданчыклары чикләренә кадәр ераклык - 10 м, кече һәм урта мәктәп яшендәге - 20 м, комплекслы уен мәйданчыклары-40 м, спорт - уен комплекслары-100 м дан да ким булмаска тиеш.

4.9.4. Тарихи яки югары сыйфатлы төзелеш шартларында мәйданчыкларның күләме территорияль мөмкинлекләргә бәйле рәвештә, балалар мәйданчыгы урнашчак урынга якин территориядә яшәүче күпчелек халыкның ризалыгы белән, торак йортлар һәм жәмәгать биналары тәрәзәләреннән 10 метрдан да ким булмаган ераклыкта кабул ителергә мөмкин.

4.9.5. Балалар мәйданчыклары транзит жәяүлеләр хәрәкәтеннән, юллардан, борылыш мәйданчыкларыннан, кунак тукталышларыннан, чүп-чар жыю урыннарыннан, автотранспорт чараларын даими һәм вакытлыча саклау участкаларыннан изоляцияләнергә тиеш.

4.10. Спорт мәйданчыклары:

4.10.1. Спорт мәйданчыклары халыкның барлык яшь төркемнәрендә физкультура һәм спорт белән шөгыйльләнү өчен билгеләнгән.

4.10.2. Спорт мәйданчыклары чикләреннән алып торак йорт тәрәзәләренә кадәр минималь ераклыкны, мәйданчыкның тавыш характеристикасына карап, 20дән 40 м га кадәр кабул итәргә киңәш ителә.

4.10.3. Спорт мәйданчыгында территорияне төзекләндерү элементлары исемлегенә йомшак һәм газон капламалары, спорт жиһазлары керә.

4.10.4. Мәйданчыклар 2,5-3 м биеклектәге челтәрле коймалар белән жиһазландырылырга тиеш, ә спорт мәйданчыклары янәшәсендәге урыннарда - 1,2 м биеклектә.

5 нче Статья. Урамнарны яктыртуны оештыру

5.1. Урамнар, юллар, мәйданнар, ижтимагый территорияләр, торак йортлар территорияләре, сәнәгать һәм коммуналь оешмалар территорияләре, жирлек башкарма комитеты раслаган расписание буенча, тәүлекнең караңгы вакытында яктыртылырга тиеш.

5.2. Урамнарны яктырту челтәрләрен төзү, эксплуатацияләү, агымдагы һәм капитал ремонтлау махсулаштырылган оешмаларга башкарыла.

5.3. Яктырту жиһазлары эшендә электр үткәргечләрнең өзелүенә яки терәкләргә зыян китерүгә бәйле барлык яктырту жиһазлары эшендә житешсезлекләр ачыкланганнан соң, ут жиһазларының милекчеләре (хужалары) тарафыннан юкка чыгарылырга тиеш.

5.4. Жирлек территориясендә тыела:

- үткәргечләрне һәм кабельләрне урам яктырту челтәрләренә һәм яктырту жиһазларына үз белдеген белән тоташтыру;

- урам яктырту челтәрләрен һәм яктырту жиһазларын үткәргечләрнең текә ярлары, терәк-таяныч, изолятор зыян күргән очракта эксплуатацияләү.

5.5. Урамнарны яктыртуны оештыруга карата техник таләпләр гамәлдәге техник нормалар һәм тиешле электр белән тәэмин итү челтәрләрен проектлауга кагыйдәләр белән билгеләнә.

5.6. Тышкы яктырту өчен урамнарны яктырту өчен билгеләнгән энергияне саклый торган яктырткычлар кулланырга кирәк. Урам яктырту жайланмаларын монтажлаганда бер юлда яки бер юлда бер генә ут баганалары, терәк һәм кронштейн куллану рәхсәт ителә.

5.7. Светильникларны проект биекlege, элмә тактасы, наклон почмагы, яктырткычлар һәм яктыртыла торган участка кагылышлы нигезләмә нигезендә монтажларга кирәк.

5.8. Крепление светильников булырга тиеш ышанычлы һәм исключать мөмкинlege ирекле үзгәртү нигезләмәсен светильника эксплуатация процессында.

5.9. Урам-юл челтәре элементларын тәүлек якты вакытында яктырту яктырткычлары булу рәхсәт ителми, ремонт эшләрен башкару өчен кыска вакытлы кертелүдән тыш.

5.10. Тышкы яктырту челтәрләренәң төзелешен, үзгәртеп корылышын, ремонтын һәм торышын тиешле челтәрләренәң милекчеләре (баланс тотучылары) контрольдә тоталар.

5.11. Челтәрләренәң милекчеләре (баланс тотучылары) тышкы яктырту челтәрләренәң энергия нәтижәлелеген арттыру буенча чаралар күрә, шул исәптән челтәрләренә һәм урамнарны яктырту белән идарә итү системаларын реконструкцияләү һәм модернизацияләү.

6 нчы статья. Урналар

6.1. Халык күпләп йөри торган урыннарда, урамнарда, пассажир транспорты тукталышларында, сәүдә объектларына керү урыннарында урналар куела.

Жирлек территориясендә урналар урнаштыру (күчерелергә мөмкин) милекчеләр, биналар, корылмалар яки аларда биналардан, шулай ук жир кишәрлекләре чикләрендә - төп һәм якын-тирә территория чикләрендә мөстәкыйль башкарыла.

6.2. Чүп савытлары төзек хәлдә, тулысынча, ләкин көненә бер тапкырдан да ким булмаган күләмдә чистартылырга тиеш.

6.3. Чүпләкләрне карап тоту һәм санитар торышы өчен жаваплылык 6.1. п. күрсәтелгән затларга йөкләнә. Шулай ук якын-тирә территорияләренә жыештыручы оешмалар, учреждениеләр, предприятиеләр, сәүдә оешмалары да катнашты.

6.4. Чүпләкләрне урнаштыру жәяүлеләрнең тоткарлыксыз хәрәкәт итүен, инвалид һәм балалар коляскалары йөрүен исәпкә алып башкарыла.

6.5. Тыелган:

- чүп савытларын чүп-чар белән тулыландыру;
- тротуарларга һәм газоннарда чүп-чар сибү, шул исәптән чүп савытларын алмаштырганда;
- чүп-чар белән пакетларны 3 сәгатьтән артык вакыт эчендә территорияне жыештыру эшләрен башкарганнан соң урнаштыру.

7 нче Статъя. Биналарның, корылмаларның, коймаларның фасадларын карап тоту

7.1. Милекчеләр, биналар, корылмалар, корылмалар (шул исәптән вакытлыча), электр линияләре, кече архитектура формалары, мәгълүмат конструкцияләре, терәкләр, кронштейннар, тышкы яктырту жайланмалары һәм элементә челтәре һәм башка төзекләндерү элементларын кулланучылар (шул исәптән вакытлыча), әлеге объектларны аларның техник халәтендә тотарга тиеш. Күрсәтелгән объектлар чиста булырга, үз белдегең белән урнаштырылган мәгълүмати, (яки) реклама конструкцияләре, язулар өслегендә булмаска, шулай ук коррозиягә ия булмаска тиеш.

7.2. Эчтәлек фасадларын биналар (шул исәптән торак йортлар) үз эченә ала:

- конструктив элементларның һәм фасадларны, шул исәптән керү ишекларен һәм козырекларын, канатларын һәм аерым баскычларны, спусклар һәм баскычлар коймаларын, декоратив детальләренә һәм башка конструктив элементларны эксплуатацион күрсәткечларен тоту.;

- водостокларның, водосток торбаларның һәм сливларның төзек хәлдә булуын һәм карап тотылуын тәмин итү;

- герметизация, тегү һәм тегү тегүләр, ярыклар һәм сайлау;

- отмосткаларны, цоколь тәрәзәләрен торгызу, ремонтлау һәм вакытында чистарту.;

- тәрәзә юу;

- биналарны, корылмаларны һәм корылмаларны техник эксплуатацияләү кагыйдәләре һәм нормалары белән каралган башка таләпләренә үтү.

7.3. Бина фасадларын һәм аларның конструктив элементларын үз белдеге белән яңадан жиһазландыру тыела. Биналарның фасадларын һәм аларның конструктив элементларын яңадан жиһазландыру Россия Федерациясе законнары таләпләренә туры китереп башкарыла.

7.4. Биналар, корылмалар, корылмаларның фасадлары күзгә күренерлек зыян китерергә тиеш түгел, шул исәптән фасад өслегенә 5% тан артыгын били торган бизәкләү катламының жиһазлану, су үткәргеч торбалар, каргалар һәм чыгарылмаларның фасадлары.

7.5. Окрашенные өслеге фасадлар булырга тиеш равными, однотонным, башка таплар һәм поврежденных урыннар.

7.6. Биналарның, торак йортларның, коймаларның, корылмаларның (шул исәптән вакытлыча) фасадларын буяу, Капиталь һәм агымдагы ремонтты аларның техник торышына һәм тышкы кыяфәтенә карап башкарыла.

7.7. Цоколейларны һәм фасадларны ремонтлау дымлы чистарту мөмкинлеге бирүче материаллар белән башкарыла.

7.8. Балкон, козырек конструкцияләренә жиһазлану билгеләрен ачыклаганда, милекчеләр, биналарның, корылмаларның, корылмаларның баланс тотучылары, идарәче оешмалар кешеләренә иминлеген тәмин итү һәм мәгълүматның алга таба үсешен кисәтү буенча кичекмәстән чаралар күрергә тиеш.

7.9. Беләм, Корылмалар фасадларын реконструкцияләү, шулай ук тәрәзә һәм ишек юлларын урнаштыру, алыштыру әлеге Кагыйдәләр нигезендә билгеләнгән тәртиптә башкарыла.

8 нче статья. Сезонлы жыештыру үткэрүгә таләпләр

8.1. Гомуми кулланылыштагы территорияләрне, шулай ук көзге-кышкы чорда тирә-юнь территорияләрне жыештыру 15 октябрьдән 14 апрельгә кадәр бара. Нава шартларына бәйле рәвештә, кискен салкыннар башлану, кар яву һәм көзге-кышкы жыештыру вакытында салкын нава торышы урнашу сәбәпле, авыл жирлеге башкарма комитеты карары белән үзгәртелергә мөмкин.

8.2. Көзге-кышкы чорда территорияне жыештыру бер үк вакытта кар, боз, чүп-чар чыгаруны күздә тотта.

8.3. Нава шартларына карап, каты өслекле территорияләр кардан, боздан һәм кардан бөтен киңлеккә кадәр чистартылырга тиеш.

8.4. Бозлавыкта, беренче чиратта, бозлавыкка каршы материаллар белән чистартылган ком яки рөхсәт ителгән ком, күтәрелеш (шул исәптән баскычлар), чатлар, жәмәгать транспорты тукталышлары урыннарында тукталыш һәм утыру майданчыклары, жәяүлеләр кичүе, тротуарлар чистартыла һәм коела.

8.5. Юлларны, майданнарны, тротуарларны, юлларны кардан чистартуны кар яву белән үк башларга кирәк. Кар күпләп явканда һәм кар ташыган вакытта тротуарларны һәм жәяүлеләр юлларын кардан чистарту автотранспортның һәм жәяүлеләрнең иминлеген тәмин итүне исәпкә алып, барлык кар яву вакытында башкарылырга тиеш.

8.6. Биналарның, корылмаларның һәм корылмаларның кар, боз сөңгеләре, кәрниз элмәкләре, балкон, саклагыч козыреклар, элмә һәм башка чыгыш ясаучы конструкцияләрен, түбәләрне, боз сөңгеләрен, балконнарны чистарту бурычы мондый объектларның милекчеләренә йөкләнә.

8.7. Түбәләрне кардан чистарту һәм боз сөңгеләрен бетерү жәяүлеләр өчен саклык чараларын кулланып тәүлекнең якты вакытында башкарыла. Шулай ук вакытта агачларны, куакларны, электр үткәргечләрне, элемент линияләрен, башка милекне саклау буенча чаралар күрелә. Ташландык кар һәм боз көн саен эшләр тәмамланганнан соң жыештырыла.

8.8. Кар, боз, чүп-чар чыгару закон тарафыннан калдыкларны жыю һәм чыгаруга карата билгеләнгән таләпләр нигезендә башкарыла.

8.9. Жәйге жыештыру 15 апрельдән 14 октябрьгә кадәр бара. Жәйге жыештыру түбәндәге чараларны үз эченә ала: себерү, чүп-чар жыю, үләнне чабу, чистарту, коймаларны буяу.

8.10. Үләнне чабу кирәк булган саен башкарыла (үләннәрнең рөхсәт ителгән биеклегенә 20 см дан да артмый).

8.11. Үлән чабуны тәүлекнең якты вакытында башкарырга кирәк. Яңгыр, кие томан вакытында үлән чабу (50 метрдан кимрәк күренеш булганда) һәм көчле жил булганда гына тыела.

9 нчы Статъя. Гомуми файдаланудагы территорияләрне сезонлы чистарту һәм санитар чистартуны оештыру

9.1. Гомуми кулланылыштагы территорияләрне сезонлы жыештыру һәм санитар чистарту эшләрен оештыру жирлекнең башкарма комитеты тарафыннан башкарыла.

9.2. Жирлек башкарма комитеты гомуми файдаланудагы территорияләрне даими жыештыру һәм санитар чистарту эшен оештыра.

9.3. Гомуми файдаланудагы территорияләрдә рөхсәтсез калдыклар ташлау урыннарын ачыклаганда, әлеге территория чистартылырга тиеш.

9.4. Гомуми файдаланудагы территорияләрдә рөхсәтсез калдыклар ташлау урыннарын ачыклаганда, мөрәжәгать яисә әйләнә-тирә мохитне саклау өлкәсендә вәкаләтле орган күрсәтмәсе нигезендә, әлеге территорияләрне жыештыру гомуми файдаланудагы урыннар территориясендә рөхсәтсез калдыклар урнаштыруда гаепле затлар даирәсен билгеләү буенча чаралар үткәргәннән соң билгеләнгән срокта башкарыла.

9.5. Рөхсәтсез калдыклар ташлау урыннарын ачыклау кызыксынучы затларның, хәбәрләренң, шулай ук бүтән мәгълүмат чыганакларының, шул исәптән массакуләм мәгълүмат чараларының мөрәжәгатьләре буенча гамәлгә ашырыла.

10 нчы Статья. Коммуникацияләр төзегәндә, ремонтлаганда, реконструкцияләгәндә жир эшләрен башкаруга төп таләпләр

10.1. Авыл жирлегә территориясендә юл, төзелеш һәм башка жир эшләре башкару Биектау муниципаль районы Башкарма комитетының Административ-техник инспекциясе тарафыннан бирелгән тиешле эшләр башкаруга рөхсәт нигезендә башкарыла.

10.2. Жир асты коммуникацияләрен яки төзелеш эшләренң башка төрләрен салганда төзелеш һәм ремонт оешмалары гаебе белән башкарылган юл катламнарының жимерелүен һәм жимерелүен, жимерелүен һәм жимерелүен жирлек башкарма комитеты белән рөхсәттә (ордерда) килештерелгән вакытта, эшләр башкаруга рөхсәт (ордер) алган оешмаларга тулысынча бетерергә кирәк.

10.3. Эшләр тәмамланганнан соң 24 сәгать дэвамьнда, ел фасылына карамастан, юлның машиналар йөрү өлешен каплау аварияләрсез транспорт хәрәкәтен тәэмин итү һәм механикалаштырылган жыештыру мөмкинлегә кысаларында торгызылырга тиеш. Аны ачканнан соң, юл киеме конструкциясе гамәлдәге конструкциядә бозылган төзеклекне торгызу турында килешүдә (килешүдә) күрсәтелгән срокларда, әмма 1 айдан да соңга калмыйча - язгы-жәйге чорда, 2 айдан да соңга калмыйча - көзге-кышкы чорда торгызылырга тиеш.

10.4. Жир эшләрен башкаручы зат, эшләрне башкару урынында, үзе белән рөхсәт күчермәсе һәм эшләрне оештыру план-схемасына ия булырга тиеш.

10.5. Эшләр башкаручы затлар, юл, төзелеш, авария һәм башка жир эшләрен башкару өчен жаваплы вазыйфай затлар әлеге кагыйдәләр, төзелеш нормалары, кагыйдәләр, техник регламентлар, стандартлар, төзелеш һәм эшләр башкару өлкәсендә башка норматив актлар, Россия Федерациясенң, Татарстан Республикасының башка норматив хокукый актлары, жирлекнең муниципаль хокукый актлары нигезендә эшләр алып барырга тиеш.

10.6. Киеренкелек астында булган кабельләренң яки гамәлдәге газүткәргечләренң сак зонасында эшләр башкаруны эшләр житәкчесе, бу коммуникацияләрдән файдаланучы оешма вәкилләренң турыдан-туры күзәтүе астында башкарырга кирәк.

10.7. Жир эшләре барышында коммуникацияләр, жир асты корылмалары яки шартлаткыч материаллар проектында күрсәтелмәгән жир эшләре ачыкланган

очракта, жир эшләрә тиешле органнарның, шулай ук коммуникацияләрнең хужаларының рөхсәтен алганчы туктатылырга тиеш.

10.8. Юл катламнарын, тротуарларны, газоннарны ачканда, тиешле эшләр башкарганга туфракның ундырышлы катламын саклау һәм куллану тәмин ителә.

10.9. Төнге вакытта эшләмәүче механизмнар һәм машиналар юлларның машиналар йөрү өлешеннән арынырга тиеш.

Жәяүлеләрнең иминлеген тәмин итү өчен, жир эшләрә башкаручы затлар, перилалы түшәмнәр һәм күперләрне бер-берсеннән 200 метрдан да ким булмаган арада урнаштырырга бурычлы.

10.10. Подрядчы оешмалар һәм эшләр башкару өчен җаваплы затлар, Россия Федерациясе законнары һәм Татарстан Республикасы законнары нигезендә, күрсәтелгән эшләрне сыйфатсыз башкарган һәм бозылган төзекләндерү элементларын (объектларын) торгызган өчен җаваплы.

10.11. Жир эшләрән рөхсәтсез (ордер) житештерү аларны житештерүче затны бозылган төзекләндерү эшләрән торгызу вазыйфаларыннан азат итми.

10.12. Административ җаваплылыкка тарту бозылган төзекләндерү эшләрән торгызу буенча вазифалардан азат итми.

10.13. Эшләр башкаруга рөхсәт биргән Орган, гамәлдәге законнар нормалары белән билгеләнә торган тиешле эш төрләрән башкару тәртибен, шулай ук ордерда билгеләнгән эшләрне башкару шартларын (эшләрне алып бару вакыты, ысулы), Россия Федерациясе законнары, Татарстан Республикасы норматив хокукый актлары нигезендә гаепле затларны җаваплылыкка тарту белән, эшләрне алып баруга рөхсәтне юкка чыгарырга хокуклы.

10.14. Авыл жирлеге территориясендә юл, төзелеш һәм башка жир эшләрә башкару тыела:

- аларны житештерүгә рөхсәтсез юл, төзелеш һәм башка жир эшләрә башкару;;
- тарихи һәм мәдәни ядкярләр территориясендә мәдәни мирас объектларын саклау буенча тиешле орган рөхсәтеннән башка, аларга зыян китерү, җимерелү яки юкка чыгару куркынычы тудыручы жир эшләрә башкару;;
- гамәлдәге корылмаларга, коммуникацияләргә, яшел үсентеләргә һәм төзекләндерү элементларына зыян китерү ; ;
- Материалларны эш урынына рөхсәттә билгеләнгән эш башлану срогыннан алдарак китергә;;
- турыдан-туры урам һәм юлларның йөрү өлешендә эремә һәм бетон эзерләргә;
- коелардан, траншеялардан һәм котлованнардан газоннарга, яшел үсентеләр территориясеннән, тротуарлардан һәм урамнарның һәм юлларның машиналар йөри торган өлешеннән су сибәргә
- урамнар, юллар, тротуарлар, газоннарда Жир һәм төзелеш чүп-чарын эшләр тәмамланганнан соң калдыру ; ;
- төзелеш материалларын туплау өчен артык (рөхсәттә билгеләнмәгән) майданнарны биләп торырга, рөхсәттә билгеләнгән чикләргә чыккан территорияләрне киртәләргә;;
- ишегалдына керү юлларын һәм керүләрне йөкләргә, Транспорт һәм жәяүлеләр хәрәкәтен бозарга;;

- агачлар, куаклар, газоннар, юллар, урамнар, тротуарлар, эшләр башкару өчен бүлөп бирелмәгән территорияләрне Жир һәм төзелеш материаллары белән күмәргә.

11 нче Статъя. Сәүдә объектлары янындагы территорияне карап тотуга һәм төзекләндерүгә карата таләпләр

11.1. Ваклап сату объектларын рөхсәтсез урнаштыру тыела.

11.2. Жирлек территориясендә стационар булмаган сәүдә объектларын (хезмәт күрсәтү буенча стационар булмаган объектларны) муниципаль милектәге жир кишәрлекләрендә һәм дәүләт милке чикләnmәгән жир кишәрлекләрендә урнаштыру, стационар булмаган сәүдә объектын (хезмәт күрсәтү буенча стационар булмаган объект) урнаштыру тыела.

11.3. Стационар булмаган сәүдә объектын урнаштыру вакыты, шартлар, техник характеристикаларга карата таләпләр стационар булмаган сәүдә объектын урнаштыру рөхсәтендә яки стационар булмаган сәүдә объектын урнаштыруга (эксплуатацияләүгә) килешүдә билгеләнә.

11.4. Жир һәм төзелеш-монтаж эшләре таләп ителгән сәүдә объектлары өчен жир эшләрен башкаруга рөхсәт алу таләп ителә.

11.5. Сәүдә объектын демонтажлаганнан соң, мондый объектның милекчесе (кулланучы) якындагы территорияне төзекләндерергә бурычлы.

11.6. Төрле объектларны (манекеннар, чыдам меню һ.б.), мондый жир кишәрлекләренә милек хокукы рәвешләренә бәйсез рәвештә, сәүдә объектын янындагы жир кишәрлекләренә урнаштыру тыела.

11.7. Стационар булмаган сәүдә объектлары (хезмәт күрсәтү буенча стационар булмаган объектлар) хужалары якындагы территориянең тиешле санитар-техник торышын тәмин итәләр.

11.8. Стационар сәүдә объектларын оештыру, санитар нормаларны һәм кагыйдәләренә, шулай ук әлегә Кагыйдәләренә таләпләрен үтәп, бердәм тәртиптә рөхсәт ителә.

12 нче статъя. Калдыкларны жыю һәм чыгаруны оештыруда катнашу

12.1. Жирлек территориясендә каты коммуналь калдыкларны жыю (шул исәптән аерым) буенча эшчәнлекне оештыру гамәлдәге законнар һәм әлегә Кагыйдәләр нигезендә гамәлгә ашырыла.

12.2. Барлык төр калдыкларны жыю, жыю һәм чыгару калдыкларның хужалары тарафыннан калдыкларны жыю һәм ташу эшчәнлеген гамәлгә ашыручы индивидуаль эшмәкәр белән төзелгән каты коммуналь калдыклар белән эш итү буенча хезмәт күрсәтүгә гамәлдәге законнарда каралган шартнамәләр нигезендә оештырыла.

12.3. Калдыкларны чыгару гамәлдәге законнар нигезендә урнаштырылган урнаштыру объектларына башкарыла.

12.4. Калдыкларны жыю графиклары калдыкларны чыгаруның уңайлылыгын тәмин итәргә тиеш.

13 нче статъя. Халыкның аз хәрәкәтләнүче төркемнәре өчен торак мохитеннән файдалану мөмкинлегенә карата аерым таләпләр

13.1. Торак тирэлеген, урамнарны һәм юлларны төзекләндерү объектларын, мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын проектлаганда торак пунктларның өлкән кешеләр һәм инвалидлар өчен уңайлы булуын, әлеге объектларны гамәлдәге закон нормалары нигезендә өлкән яшьтәге затларны һәм инвалидларны йөртүгә ярдәм итүче элементлар һәм техник чаралар белән тәэмин итүне күздә тотарга киңәш ителә.

13.2. Өлкән яшьтәге кешеләрне һәм инвалидларны йөртүгә ярдәм итә торган техник чараларны һәм жайланмаларны проектлау, төзү, урнаштыру, расланган проект документларына туры китереп, яңа төзелештә заказчы тарафыннан гамәлгә ашырылырга киңәш ителә.

14 нче статья. Ижтимагый катнашуны оештыру принциплары

14.1. Ижтимагый катнашуның барлык формалары барлык кызыксынучы якларны тулысынча жәлеп итүгә, аларның чын мәнфәгатьләрен һәм кыйммәтләрен ачыклауга, теләсә нинди үзгәрешләренә проектлауда чагылдыруга, проектларны тормышка ашыру максатларына һәм планнарына ирешүгә, территорияне үстерү стратегиясен гамәлгә ашыручы барлык субъектларны бергә туплауга һәм берләштерүгә юнәлдерелгән.

14.2. Территорияне төзекләндерү проектлары буенча ачык фикер алышуны проект бурычларын формалаштыру этабында һәм проектлаштыруның һәр этабы нәтижәләре буенча оештырырга киңәш ителә.

14.3. Территорияне төзекләндерү һәм үстерүгә кагылышлы барлык карарлар, жирлек халкының фикерен исәпкә алып, ачыктан-ачык кабул ителергә тиеш.

14.4. Халыкка һәм башка тормыш субъектларына төзекләндерү һәм әйләнә-тирә мохитне комплекслы үстерү өлкәсендәге бурычлар һәм проектлар турында мәгълүмат житкерү һәм мәгълүмат алу дәрәжәсен арттыру өчен әлеге юнәлешләр буенча барлык мәгълүмат Биектау муниципаль районының рәсми сайтында урнаштырыла.

14.5. Комплекслы төзекләндерү проектларын тормышка ашыру һәм карарлар кабул итү процессында гражданнарның катнашу өчен ижтимагый катнашуның түбәндәге формалары булырга мөмкин:

- территорияне үстерү буенча максатларны һәм бурычларны уртақ билгеләү, әйләнә-тирә мохит проблемаларын һәм потенциалларын инвентаризацияләү;

- сайлап алынган территориядә активлыklarның, функциональ зоналарның һәм аларның үзара урнашуын билгеләү;

- жиһазлар, капитал булмаган объектлар, кече архитектура формаларын, аларның функциональ билгеләнешен, тиешле габаритларны, стиль чишелешен, материалларны тикшерү һәм сайлау;

- территориянең функциональ зоналашуын исәпкә алып, типтагы катламнарны сайлап алу буенча консультацияләр ; ;

- яшелләндерүнең күздә тотылган төрләре буенча консультацияләр;

- яктырту һәм яктырту жиһазларының фаразланган төрләре буенча консультацияләр ; ;

- проектны эшләүдә катнашу, архитекторлар, проектлаучылар һәм башка профильле белгечләр белән карарлар буенча фикер алышу;

- проектлау процессында катнашучылар һәм булачак кулланучылар, шул исәптән жирле халык (олылар һәм балалар), эшмәкәрләр, күрше территорияләреннән милекчеләре һәм башка кызыксынган яклар белән проект карарларын килештерү.

14.6. Проектларны гамәлгә ашырганда, планлаштырыла торган үзгәрешләр һәм бу процесста катнашу мөмкинлекләре турында жәмәгатьчелеккә мәгълүмат җиткерүне тәмин итәргә кирәк.

15 нче статья. Йорт хайваннары һәм кошлар асрау

15.1. Йорт хайваннарын һәм кош-кортны тоту өченче затларның хокукларын һәм законлы мәнфәгатьләрен бозмаска тиеш.

15.2. Йорт хайваннары хужалары үз питомецларының экскрементларын жыю һәм утильләштерүне мөстәкыйль башкаралар.

15.3. Авыл жирлегендә яшәүчеләр тарафыннан авыл хужалыгы хайваннары (сыерлар, сарык, кәжәләр, дунгызлар һәм башка) һәм кош-кортларын карап тоту шәхси торак йортлар территорияләрендә рөхсәт ителә.

15.4. Барлык продуктлы хайваннар (эре мөгезле терлек, кәжәләр, сарыклар, дунгызлар, атлар) биркования юлы белән мәжбүри рәвештә теркәлергә тиеш.

15.4. Йорт хайваннарын көтү урыннарында, хужасы күзәтүе астында яисә аның кушуы буенча, жирле үзидарә органының норматив-хокукый акты белән билгеләнә торган көтү урыннарында чыгарырга рөхсәт ителә.

15.5. Йорт хайваннарын урамда 7.00 сәгатътән 23.00 сәгатъкә кадәр йөртергә рөхсәт ителә. Башка вакытта урамда йөргәндә хужалар урамнарда һәм торак йортларның ишегалларында тынлыкны тәмин итү өчен чаралар күрергә тиеш.

15.6. Этләрне торак һәм изоляцияләнган биналардан уртак ишегалларына һәм урамга кыска поводкада һәм бордникта гына алып чыгарырга була (өч айга кадәр эт баларыннан кала).

15.7. Хужалар йорт хайваннары һәм ишегаллары, тротуарлар, урамнар, парклар, газоннар, балалар мәйданчыклары, скверлар, мәйданнар, шулай ук торак йортлар подъездлары белән пычрануга юл куймаска тиеш. Этләрне, мәчеләрне һәм башка вак хайваннарны урамда йөргән вакытта хужа үзе белән йорт хайваннарының табигый күнегүләрен тулысынча жыештыруны тәмин итүче кирәк-яраклар булырга тиеш, алар мәйданчыкларда чүп контейнерларына ташланырга тиеш.

15.8. Этне поводкадан урамда гына чыгарырга була. Булмаганда махсус билгеләнгән мәйданчыкларда жирле үзидарә органының норматив-хокукый акты белән билгеләнгән буш урыннарда, кабымлыкларда һәм башка урыннарда йөрү рөхсәт ителә.

15.9. Этләрне дрессировкалау бары тик яхшы койма белән әйләндереп алынган мәйданчыкларда яки жирлек территориясендә генә үткәрелергә мөмкин.

15.10. Йорт хайваннарын юллардан тәүлекнең якты вакытында гына узып китәргә кирәк, шул ук вакытта аларны юлның уң ягына мөмкин кадәр якынарак жибәрергә кирәк.

Йорт хайваннарын асфальт өслекле юлда грунт юлларыннан һәм сукмаклардан узып китү мөмкинлеге булганда алып бару тыела.

15.11. Йорт хайваннарын урамда калдырганда терлекләр хужалары яшел үсентеләрне бозудан һәм терлекләренә куып чыгаруга киткән чыгымнарны каплай.

15.12. Йорт кәжәләре йорт яны территорияләре эчендә яки көтүлекләрдә хужалар күзәтүе астында гына асралырга тиеш.

15.13. Рөхсәт ителми:

1) хайваннарны балалар мәйданчыкларына, мәктәп, балалар бакчалары территорияләренә, ашханәләргә, сырхауханәләргә, азык-төлек кибетләренә юл куярга;;

2) йорт хайваннарын пляжларда йөртү һәм аларны сулыкларда коену;

3) тыю язуы булган очракта, учреждениеләргә хайваннарга юл куярга;

4) торак пунктлар территориясендә озата бармыйча гына хайваннар һәм кошлар чыгару;

5) исерек хәлдә булган затларга, шулай ук ундүрт яшькә житмәгән затларга хайваннарны урамда йөртү;

6) йорт хайваннарын һәм кошларны балконнарда, лоджияләрдә, гомуми файдаланудагы урыннарда (чиктәш фатир коридорларында, баскыч күзәнәкләрендә, чарлактарда, подвалларда һәм башка ярдәмче биналарда даими тоту.);

7) махсус чаралар (күргәзмәләр һ.б.) үткәрү урыннарыннан тыш, йорт хайваннарының жирлекләр территорияләрендә булуы.

15.14. Йорт хайваннары һәм кош-корт хужалары бурычлы:

1) хужалык һәм ветеринария чараларын гамәлгә ашырырга, тәмин итүче терлекләрнең котыру белән чирләвенәң соңгы очрагынан соң ике ай узуы, эпизоотиягә каршы һәм профилактик чаралар уздырылу белән бәйлә рәвештә, Татарстан Республикасы Президентының № УП-975 карары белән Татарстан Республикасының түбәндәге аерым территорияләрендә терлекләр котыру авырулы булганга иминлексезлеге сәбәпле кертелгән карантинны бетерергә;;

2) хайваннарның урнашу урынын даими контрольдә тотарга;;

3) хайваннар авырганда һәм алар үлгән очракта, шулай ук үз-үзләрен гадәти булмаган тотканда кичекмәстән ветеринария учреждениеләре белгечләренә хәбәр итәргә. Алар килеп житкәнче, авыру билгеләре булган хайваннарны аерым ябып куярга.

4) ветеринария белгечләре таләбе буенча хайваннарны карау, диагностика тикшеренүләре, саклау прививкалары һәм дөвалау-профилактик эшкәртүләр өчен бирергә.

15.15. Үлгән терлекне күмү махсус билгеләнгән урында махсуслаштырылган оешма тарафыннан башкарыла.

15.16. Үз территорияләрендә каравылчы этләре булган оешмалар бурычлы:

1) теркәргә эт гомуми нигезләрдә;

2) асрарга эт ныклы бәйдә;

3) килүчеләрнең хайваннар янына керү мөмкинлеген төшереп калдырырга;

4) этләрне яхшы әйләндерелгән территориядә яки гомуми файдаланудагы территориядән читкә кергәндә кисәтү язуы булган очракта гына төшереп калдырырга.

15.17. Жәмәгать урыннарында булган, озата баручы затлардан башка күзәтүчесез хайваннар тотылырга тиеш.

15.18. Сукбай хайваннарны аулаган махсус предприятие яки жирле үзидарә органнары белән төзелгән килешү нигезендә башкарыла ала.

15.19. Сукбай хайваннарны тоту чараларын гамэлгэ ашыру хайваннарга карата гуманлы мөнэсэбэт һәм ижтимагый эхлак нормаларын үтәү принципларына нигезләнә.

15.20. Рөхсәт ителми:

1) тиешле карардан башка, шәхси йортлар территориясеннән һәм фатирлардан малларны тартып алырга.;

2) этләрне кибет, даруханэләр, коммуналь хезмәт күрсәтү предприятиеләре һ. б. янында бәйдән төшерергә.;

3) ветеринария органнары рекомендациясеннән башка, приманкалар һәм башка тоту чараларын кулланырга.

16 нчы статья. Жирләү урыннарын карап тоту

16.1. Жирләү урыннарын этик, санитар һәм экологик таләпләр нигезендә карап тоту федераль законнар һәм муниципаль хокукый акт белән билгеләнгән жирләү урыннарын карап тоту кагыйдәләре нигезендә гамэлгэ ашырыла.

16.2. Жирләү урыннарын санитар тоту дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләренә сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында 2013 елның 5 апрелендәге 44-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән тәртиптә заказчы тарафыннан гамэлгэ ашырыла (алга таба - сатып алу). Сатып алу провайдерны (подрядчыны, башкаручыны) билгеләүдән башлана һәм контракт якларының йөкләмәләрен үтәү белән тәмамлана. Федераль закон нигезендә сатып алуларны гамэлгэ ашыру турында белдерү урнаштыру яки тәминатчыны (подрядчыны, башкаручыны) билгеләүдә катнашырга чакыру жибөрү каралмаган булса, сатып алу контракт төзүдән башлана һәм яктар тарафыннан йөкләмәләрен үтәү белән тәмамлана;

16.3. Жирләү урыннарын карап тотуга карата таләпләр:

16.3.1. зиратлардагы жәмәгать бәдрәфләре чиста һәм төзек хәлдә булырга тиеш. Урны территорияләрендә жәмәгать бәдрәфләре булырга тиеш чистартылган;

16.3.2. зираттагы чүп-чар контейнерлары һәм чүп савытлары чистартылырга тиеш. Калдыктар тупланган очракта, 3 көнгә кимендә бер тапкыр чыгарылырга тиеш;

16.3.3. агач утыртмаларының авария хәлендә булуы да рөхсәт ителми. Авария хәлендәге агач үсентеләре ачыкланган мизгелдән бер тәүлек эчендә сүтелергә тиеш;

16.3.4. шәхесләре куелмаган каберләр яки үлгәннәрнең каберләре пычрактан һәм чүп-чардан чистартылырга, холмик һәм кабер белән жиһазландырылырга тиеш.

16.4. Кышкы чорда жирләү урыннарын карап тоту үзенчәлекләре:

16.4.1. зиратларның үзәк юллары, керү юллары, тротуарлар киңәйтелергә һәм кардан чистартылырга тиеш. Боз катламнары булмаган килеш тигез кар өеме булу рөхсәт ителә;

16.4.2. үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар бозлавыкка каршы материаллар белән эшкәртелергә тиеш. Юл һәм тротуарларның машиналар йөрү өлешен кар явудан соң ук эшкәртү башланырга тиеш;

16.4.3. иң беренче чиратта кар чыгару, боз өю һәм Үзәк һәм керү юлларынан кар-боз муниципаль берәмлекләрен бетерү зарур;

16.4.4. жаяүлеләр жирләү урыннарында бозлавыкка каршы материаллар куллану, юллардан чистартылган кар һәм бозны каберләргә, газоннарга, куакларга туплау рөхсәт ителми.

16.5. Жәйге чорда жирләү урыннарын карап тоту үзенчәлекләре:

16.5.1. үзәк юллар, керү юллары, тротуарлар, каберләр арасындагы юллар һәм жирләү урыннарында башка территорияләр төрле пычрактан чистартылырга тиеш;

16.5.2. яшел үсентеләрне санитар кисү, агач-куак үсемлекләрен чүп-чардан арындыру чаралары ел саен үткәрелергә тиеш.

16.6. Күмелү урынын, кабер өстендәге корылманы (хачлар, һәйкәлләр, плителәр, склепалар һ.б.) карау, чәчәкләр һәм декоратив куаклар утырту, аны Колумбиядә карау ире(ай), туганнары, вафат булган затның законлы вәкиле яки мәжбүри санитар таләпләрне үтәп башка зат тарафыннан башкарыла.

17 нчы статья. Кагыйдәләрнең үтәлешен контрольдә тоту

17.1. Физик һәм юридик затлар, вазыйфай затлар жирлек территориясен төзекләндерү буенча әлеге Кагыйдәләрдә билгеләнгән таләпләрнең үтәлешен тәэмин итәргә тиеш.

17.2. Әлеге кагыйдәләрне бозу административ хокук бозулар турында Татарстан Республикасы кодексы (федераль законнарда һәм Россия Федерациясенә башка норматив хокукый актларында каралган нормаларны һәм кагыйдәләрне үз эченә алган әлеге Кагыйдәләрнең нигезләмәләреннән тыш) нигезендә җаваплылыкка китерә.

17.3. Төзекләндерү өлкәсендәге законнар һәм муниципаль хокукый актлар таләпләрен үтәмәгән яки тиешенчә үтәмәгән өчен җаваплылыкка тарту зат күрсәтелгән таләпләрне үтәүдән һәм җибәрелгән җитешсезлекләрне бетерүдән азат итми.

1 нче Кушымта
Татарстан Республикасы Биектау
муниципаль районы Айбаш авыл
жирлеге Советы карары белән
расланган
2018 елның 3 апреле, № 111

**Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Айбаш авыл
жирлеге гражданның Татарстан Республикасы Биектау муниципаль
районы Айбаш авыл жирлеге территориясен төзекләндерү кагыйдэләре
проекты һәм тикшерелә торган проект буенча тәкъдимнәрне исәпкә алу буенча
фикер алышуда катнашуы ТӘРТИБЕ**

1. Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Айбаш авыл жирлеге Советының «Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Айбаш авыл жирлеге территориясен төзекләндерү кагыйдэләрен раслау турында " гы карары проекты буенча гражданның тәкъдимнәре:

1.1. территорияне төзекләндерү кагыйдэләре проекты буенча тәкъдимнәр һәм искәртмәләрне карау буенча махсус комиссия рәисе тарафыннан, ә аның булмаганда - комиссия әгъзаларының берсе тарафыннан язмача кабул ителә.

1.2. территорияләрне төзекләндерү кагыйдэләренә үзгәрешләр кертү буенча гражданның тәкъдимнәре территорияне төзекләндерү кагыйдэләренә кертелгән үзгәрешләр һәм өстәмәләр текстында булырга, гражданин тарафыннан, аның ф.и. о., яшәү урыны күрсәтелгән булырга тиеш.

1.3. Айбаш авыл жирлеге Советының «Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Айбаш авыл жирлеге территориясен төзекләндерү кагыйдэләрен раслау турында» гы карары проекты буенча тәкъдимнәр һәм искәртмәләр керткән гражданны махсус комиссия рәисе яисә комиссия әгъзасы имзалаган язма раслау бирелә.

Айбаш авыл жирлеге Советының «Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Айбаш авыл жирлеге территориясен төзекләндерү кагыйдэләрен раслау турында» гы карары проекты буенча махсус комиссия тарафыннан тәкъдимнәр һәм искәртмәләр алынган очракта, почта аша, адресатка почта аша тәкъдимнәр алу турында хәбәр ителә.

Айбаш авыл жирлеге Советының «Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Айбаш авыл жирлеге территориясен төзекләндерү кагыйдэләрен раслау турында» гы карары проекты буенча тәкъдимнәр һәм искәртмәләр кертелгән очракта, махсус комиссия рәисе, яисә махсус комиссия әгъзасы телефон аша кисәтүләр һәм тәкъдимнәр алу турында гражданның раслый. Шулай ук вакытта гражданның Ф.и. о. һәм аның яшәү урыны теркәлгән.

Айбаш авыл жирлеге Советының «Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Айбаш авыл жирлеге территориясен төзекләндерү кагыйдэләрен раслау турында» гы карары проекты буенча гражданның барлык тәкъдимнәре һәм искәртмәләре махсус журналда (прошитом һәм провумерированном) теркәлә, аның кушымтасына гражданның кәгазьдәге тәкъдимнәре һәм искәртмәләре, шулай ук

тэкъдимнэр һәм искәрмэлэр кабул итүче зат раслаган телефон шалтыратуларының язмалары керә.

Айбаш авыл жирлеге Советының «Татарстан Республикасы Биектау муниципаль районы Айбаш авыл жирлеге территориясен төзекләндерү кагыйдәләрен раслау турында» гы карары проекты буенча тэкъдимнэр һәм искәрмэлэр Айбаш авыл жирлеге советында түбәндәге адрес буенча 2018 нче елның 23 нче апреленә кадәр кабул ителә: 422726, Татарстан Республикасы, Биектау районы, Айбаш авылы, Үзәк урамы, 1а, тел. 60-7-23, һәр көнне, шимбә һәм якшәмбедән тыш, 8.00-16.00 гә кадәр.